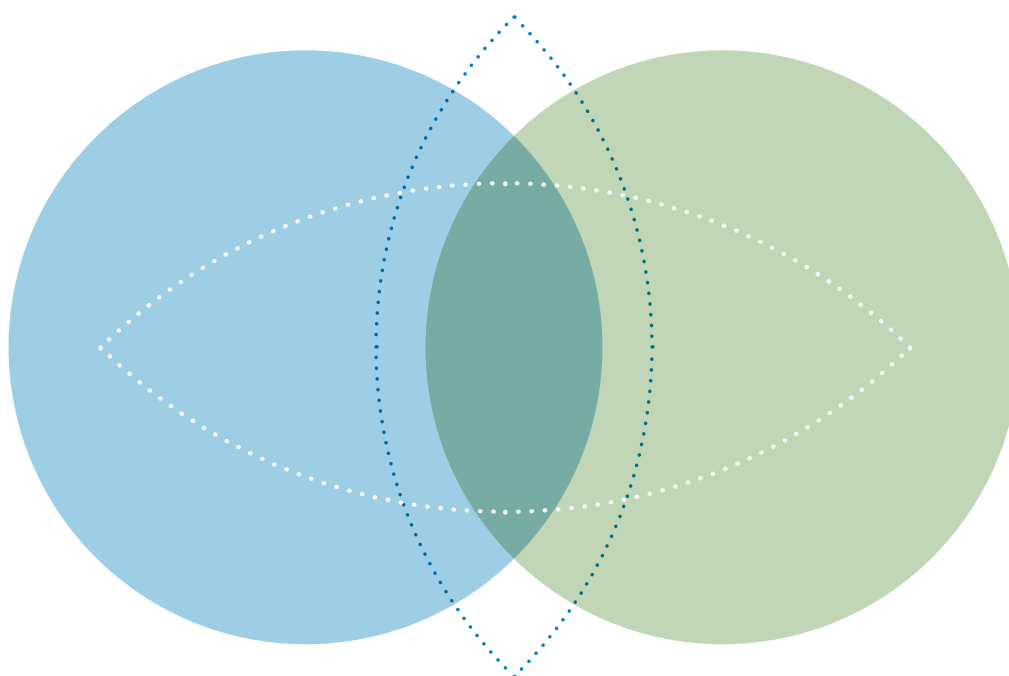

PRENOS DOBRIH PRAKS

Bunker & CNCA Morlaix

IZHODIŠČE

Ta dokument je nastal na podlagi študijskega obiska zavoda Bunker, Ljubljana in Centra za komunikacijo, sluh in govor CKSG Portorož v **Centre National pour la Création Adaptée (CNCA)** v Morlaixu v Franciji marca 2026. Njegov namen ni poročati o posameznih aktivnostih študijskega obiska, temveč zbrati ključne dobre prakse CNCA Morlaix in razmisliti, kako bi jih bilo mogoče prenesti, prilagoditi in razvijati v slovenskem kulturnem prostoru.

CNCA je za slovenski prostor zanimiv predvsem zato, ker področja umetnosti, dostopnosti in invalidnosti ne obravnava kot ločenega ali obrobne področja kulture. Razvija celovit sistem, ki povezuje **umetniško ustvarjanje, profesionalizacijo, produkcijo, izobraževanje, kulturno-umetnostno vzgojo, dostopnost, raziskovanje, prenos znanja, mreženje in zagovorništvo**.

Namen tega dokumenta je zato dvojni:

- čim bolj jasno predstaviti **ključne principe in prakse CNCA Morlaix**;
- na tej podlagi oblikovati **predloge za njihov prenos v Slovenijo**, pri čemer razlikujemo med ukrepi, ki jih lahko razvija Bunker sam, ter tistimi, ki zahtevajo sodelovanje širšega kroga kulturnih, izobraževalnih, socialnih in zdravstvenih partnerjev.

Pri prenosu ne gre za neposredno kopiranje francoskega modela, slovenski kulturni, institucionalni in finančni kontekst je drugačen. Bolj pomembno se zdi prepoznati načela, ki jih je mogoče prilagoditi slovenskemu okolju, ter jih preizkusiti skozi konkretne projekte, partnerstva in pilotne programe.

I. CNCA MORLAIX – PRIMER DOBRE PRAKSE

1. KAJ JE CNCA?

Centre National pour la Création Adaptée (CNCA) je nacionalni center, ki razvija in podpira **prilagojeno umetniško ustvarjanje** ter si prizadeva za polno vključevanje umetnic in umetnikov z invalidnostmi v profesionalno umetniško in kulturno življenje.

Njegova posebnost je, da ni organiziran okoli ene umetniške discipline, temveč okoli specifičnega področja – **prilagojenega ustvarjanja**.

CNCA izhaja iz razumevanja invalidnosti kot dela človeške raznolikosti in ne zgolj kot individualne omejitve. Posledično se vprašanje ne glasi samo, kako umetnicam in umetnikom z invalidnostmi omogočiti dostop do obstoječega kulturnega sistema, temveč tudi kako spremeniti umetniški sistem tako, da bo lahko v njem lahko sodelovalo več različnih ljudi in da bo raznolikost postala vir umetniškega razvoja? Pomemben je tudi premik od razumevanja umetnosti kot terapijskega ali socialnega orodja k razumevanju **umetnic in umetnikov z invalidnostmi kot profesionalnih ustvarjalk in ustvarjalcev, avtoric in avtorjev ter soustvarjalcev umetniškega prostora**.

CNCA tako povezuje:

- umetniško ustvarjanje in produkcijo;
- rezidence in mentorstvo;
- profesionalizacijo;
- dostopnost;
- umetniško izobraževanje;

- kulturno-umetnostno vzgojo;
- raziskovanje;
- dokumentiranje in arhiviranje;
- strokovno izobraževanje;
- nacionalno in mednarodno mreženje;
- zagovorništvo in vplivanje na kulturne politike.

2. ŠTIRJE KLJUČNI VZVODI ZA VKLJUČEVANJE

CNCA je na podlagi več kot 150 intervjujev, izvedenih med letoma 2021 in 2024 z osebami z lastno izkušnjo invalidnosti ter organizacijami in mrežami na področju kulturne dostopnosti, identificiral štiri ključne ovire oziroma področja delovanja:

A. Dostop do umetniškega izobraževanja

Umetniške izobraževalne poti so pogosto neprilagojene ali nedostopne. Posledica je, da številne potencialne umetnice in umetniki že pred vstopom v profesionalni sektor izgubijo možnost razvoja kariere.

B. Dostop do produkcijskih sredstev in umetniških mrež

Tudi kadar umetnice in umetniki z invalidnostmi ustvarjajo, pogosto nimajo enakega dostopa do produkcijskih pogojev, prostorov, tehnične podpore, mentorjev, producentov in profesionalnih mrež.

C. Enak dostop do profesionalizacije

Potrebni so podporni mehanizmi, ki upoštevajo različne delovne ritme, osebne potrebe, stroške spremljanja in druge dodatne stroške, povezane z invalidnostjo.

D. Ustvarjanje in širjenje znanja

Sprememba ne more temeljiti samo na posameznih projektih. Potrebni so raziskovanje, dokumentiranje, izobraževanje in ozaveščanje, ki pomagajo preseči stereotipe ter spreminjati način delovanja kulturnega sektorja.

3. PODPORA UMETNIŠKEMU USTVARJANJU

3.1. Residence kot kontinuirana podpora

CNCA razvija večstopenjski rezidenčni model, ki umetnicam in umetnikom omogoča podporo glede na fazo njihovega ustvarjalnega procesa:

- **študijski sprejem** za začetno raziskovanje projekta in uporabo prostora;
- **eksperimentalna rezidenca** za raziskovanje, laboratorijsko delo in razvoj idej;
- **ustvarjalna rezidenca** za projekte, ki jih CNCA že pozna in podpira, z možnostjo tehnične podpore in javne predstavitve.

CNCA trenutno gosti približno **10–12 rezidenc letno**, pri čemer načrtuje postopno povečanje njihovega števila. Pomembna značilnost je, da residence niso zasnovane kot enkratna pomoč, temveč kot del **daljšega procesa umetniškega razvoja**.

► V slovenskem prostoru bi bilo smiselno razmišljati o podobnem principu:

od prvega stika z umetnico oziroma umetnikom → raziskovanja → mentorstva → produkcije → javne predstavitve → nadaljnega razvoja in mreženja.

Takšen model bi lahko postopoma nadomestil logiko, v kateri se podpora pojavi šele takrat, ko je projekt že oblikovan.

3.2. Catalyse – dolgoročna umetniška skupnost

Eden najbolj posebnih elementov CNCA je stalna gledališka skupina **Catalyse**, ki jo umetniško vodi Madeleine Louarn. Skupina je po desetih letih ljubiteljskega delovanja leta 1994 začela delovati kot profesionalna umetniška skupina v okviru socialnovarstvene ustanove – socialnega podjetja, ki zaposluje osebe z različnimi oblikami oviranosti, kjer so umetnice in umetniki tudi zaposleni. Catalyse trenutno sestavlja šest igralk in igralcev z različnimi oblikami oviranosti, z njimi pa sodeluje tudi širši nabor zunanjih ustvarjalk in ustvarjalcev. Njihovo delo prevprašuje uveljavljene estetske prakse, spodbuja dialog med različnimi umetniškimi področji in hkrati kulturne institucije spodbuja k večji odprtosti in prilagajanju različnim oblikam umetniškega izražanja. Z ustanovitvijo CNCA Morlaix je skupina postala del njegovega širšega umetniškega ekosistema.

Članice in člani skupine niso vključeni samo v lastne produkcije, temveč sodelujejo tudi pri:

- rezidenčnih procesih;
- raziskovalnih delavnicah;
- razvoju novih predstav;
- izobraževalnih programih;
- kulturno-umetnostni vzgoji;
- srečevanju z drugimi umetnicami in umetniki.

S tem njihovo znanje ni razumljeno kot nekaj ločenega, temveč kot **dragocen umetniški vir za celotno skupnost**. To je pomembna razlika: umetnice in umetniki z invalidnostmi niso samo prejemniki podpore, ampak postanejo **mentorji, izvajalci, sogovorniki in nosilci znanja**.

4. DOSTOPNOST KOT PRODUKCIJSKI STANDARD

Eden ključnih uvidov študijskega obiska je bil, da CNCA dostopnosti ne obravnava kot dodatka, ki se projektu doda na koncu. Dostopnost je vključena **že v načrtovanje umetniškega in produkcijskega procesa**.

To vključuje:

- fizično dostopnost;
- dostopno komunikacijo;
- prilagojene načine dela;
- tehnično in produkcijsko podporo;
- osebno asistenco oziroma podporo;
- prilagajanje časovnih okvirov;
- različne delovne ritme;
- prilagoditve ustvarjalnega procesa;
- usposabljanje sodelujočih.

Takšen pristop pomeni, da dostopnost ni razumljena kot strošek ali ovira, temveč kot **del kakovostnega načrtovanja produkcije**.

- To je eden od principov, ki bi ga bilo mogoče neposredno prenesti tudi v delovanje produkcijskih organizacij, posebej večjih kulturnih institucij, ki imajo za to na voljo več organizacijskih in finančnih možnosti.

5. PROFESIONALIZACIJA

CNCA prepoznava pomanjkanje ustreznih podpornih mehanizmov kot eno ključnih ovir za profesionalizacijo umetnic in umetnikov z invalidnostmi.

Zato razvija modele, ki vključujejo:

- pilotno preverjanje novih oblik podpore;
- izobraževanje strokovnih delavcev;
- prilagajanje delovnih procesov;
- upoštevanje dodatnih stroškov;
- podporo spremljevalcem;
- spreminjanje profesionalnega okolja.

Pomemben je princip, da **enakost ne pomeni nujno enake obravnave**. Če ima umetnica zaradi svoje situacije dodatne stroške ali potrebuje drugačen delovni ritem, mora sistem to prepoznati kot legitimen del profesionalnega dela. CNCA na tem področju sodeluje tudi z organizacijo Agefiph in razvija modele, ki naj bi jih bilo mogoče širše uporabljati v profesionalnem kulturnem sektorju.

6. EFFRACTION – VSTOP V PROFESIONALNI SVET

Program **Effraction** je eden pomembnih modelov za odpravljanje ovir pri vstopu mladih umetnic in umetnikov z invalidnostmi v profesionalno umetniško okolje.

Program je CNCA razvil skupaj s Théâtre National de Bretagne in se danes širi na področje visokošolskega umetniškega izobraževanja. Njegov namen je omogočiti dostop do profesionalnega izobraževanja, prilagoditi vstopne postopke, razvijati vključujoče pedagoške prakse in bodoče umetnike seznanjati z vprašanji dostopnosti. Effraction je pomemben predvsem zato, ker ne poskuša reševati problema šele na koncu umetniške poti. Posega že v **izobraževalni sistem in prehod med izobraževanjem in profesionalnim delom**.

- To odpira pomembno vprašanje tudi za Slovenijo. Kako omogočiti, da mlada oseba z invalidnostjo, ki želi postati profesionalna umetnica ali umetnik, sploh lahko pride skozi celotno pot od izobraževanja do profesionalne kariere?

7. UMETNOST, SKUPNOST IN JAVNI PROSTOR

La Grande Parade

La Grande Parade je eden najbolj vidnih primerov delovanja CNCA v lokalnem okolju.

Pri drugi izvedbi Grande Parade leta 2026 je CNCA vključil številne lokalne partnerje: šole, visokošolske ustanove, socialne in zdravstvene organizacije, organizacije oseb z invalidnostmi, športna društva, lokalne kulturne organizacije in lokalne oblasti.

Druga izvedba parade je povezala 85 umetniških delavnic, ki so potekale od januarja do maja, v njih pa so sodelovali ljudje različnih generacij – od otrok do starejših ter ljudje z različnimi oblikami hendikepa ali kroničnih zdravstvenih stanj. Končni javni dogodek je postal velik skupnostni dogodek v javnem prostoru.

- Parada pa ni samo zaključni dogodek. Njeno bistvo je **večmesečni proces skupnega ustvarjanja**, ki povezuje različne dele lokalne skupnosti: **umetniški proces** → **povezovanje različnih sektorjev** → **lokalna skupnost** → **javni prostor** → **skupni dogodek**. Različni akterji vsak prispevajo svoje znanje, infrastrukturo, uporabnike, strokovne delavce ali sredstva.

8. KULTURNO-UMETNOSTNA VZGOJA

CNCA razvija posebno področje prilagojene kulturno-umetnostne vzgoje oziroma EAC adaptée.

Med zanimivimi programi so Petite effractions, Akademija Grande Parade in Grands Ateliers. Posebej zanimiv je model Grands Ateliers, ki povezuje osebe z invalidnostmi in brez njih, različne generacije ter različne skupine v skupnem umetniškem procesu.

Cilj ni samo prilagoditi obstoječe aktivnosti določeni skupini, temveč ustvariti **skupen prostor, v katerem lahko različni ljudje ustvarjajo skupaj**.

Pomembno vlogo imajo tudi **umetnice in umetniki z lastno izkušnjo invalidnosti**, ki sodelujejo kot izvajalci in mentorji. Takšen pristop ima dvojni učinek udeležencem omogoča umetniško izkušnjo in hkrati spreminja njihove predstave o tem, kdo je lahko umetnica oziroma umetnik.

9. MREŽNO DELOVANJE

Scènes Inclusives / Inclusive Stages

Mreža **Scènes Inclusives** CNCA od leta 2023 razvija skupaj s Théâtre National de Bretagne (TNB). Njen cilj je vzpostaviti ekosistem kulturnih ustanov, ki dolgoročno podpirajo ustvarjanje, produkcijo, distribucijo in vidnost umetniških del, ki jih ustvarjajo oziroma v njih sodelujejo umetnice in umetniki z invalidnostmi. Mreža vključuje tudi mehanizme za skupno uporabo virov, kartiranje organizacij in projektov, skupne baze podatkov, strokovna srečanja ter koordinacijo distribucije.

- Mreža se je začela odpirati tudi mednarodnemu sodelovanju. To odpira konkretne možnosti tudi za slovenske kulturne organizacije - za gostovanja, koprodukcije, izmenjavo umetnic in umetnikov, rezidence, izmenjavo strokovnega znanja in tudi skupne evropske projekte.

10. MEDNARODNO POVEZOVANJE

Europe Beyond Access (EBA) je pomembna evropska mreža za vključevanje umetnic in umetnikov z invalidnostmi v sodobne uprizoritvene umetnosti. Program vključuje umetniške izmenjave, rezidence, umetniške laboratorije, koprodukcije, razvoj občinstev, usposabljanja, zagovorništvo ter različna orodja in gradiva za razvoj profesionalnih karier.

- Za slovenski prostor so posebej zanimivi njihovi **Learning Journeys**, ki vključujejo filme, pogovore, podkaste, naloge, poročila in druga gradiva za profesionalni razvoj umetnic in umetnikov ter kulturnih delavcev.

ADICLUS / EUROPEAN ARTS & DISABILITY CLUSTER

ADICLUS je evropska mreža umetnic in umetnikov, kulturnih delavcev, organizacij in institucij, ki si prizadevajo za večjo enakost, dostopnost in zastopanost gluhih, invalidnih, nevrodivergentnih in kronično bolnih umetnic in kulturnih delavcev.

Mreža ima danes člane iz 27 evropskih držav. Leta 2026 se je formalno preoblikovala v samostojno belgijsko neprofitno organizacijo. CNCA je med njenimi člani.

- Za slovenski prostor je pomembna predvsem kot prostor izmenjave znanja, zagovorništva in povezovanja z organizacijami, ki razvijajo disability-led kulturne prakse.

11. USTVARJANJE VIROV IN ZNANJA

CNCA poleg umetniške produkcije razvija tudi infrastrukturo znanja. Pomembni elementi so: izobraževalna gradiva, podkasti, izvajanje raziskav, strokovna srečanja, dokumentiranje praks in arhiviranje.

Pomemben je arhivski sklad pri **Francoski nacionalni knjižnici (BnF)**, posvečen prilagojenemu umetniškemu ustvarjanju. Prva pomembna donacija je arhiv Madeleine Louarn, ki dokumentira več desetletij njenega umetniškega dela z osebami z invalidnostmi.

S tem CNCA področja ne razvija samo skozi nove projekte, ampak ustvarja tudi **zgodovinski spomin in javno dostopno znanje**.

12. RAZISKOVANJE IN ZAGOVORNIŠTVO

CNCA je vzpostavil interdisciplinarno raziskovalno skupino, ki povezuje raziskovalke in raziskovalce ter univerzitetne laboratorije.

Raziskovanje temelji na:

- spremljanju praks na terenu;
- prepoznavanju ovir;
- raziskovanju pogojev za profesionalizacijo;
- razvijanju novih modelov podpore;
- dokumentiranju rezultatov.

CNCA raziskovanje povezuje tudi z zagovorništvom. Strokovna srečanja, simpoziji, publikacije in sodelovanje v posvetovalnih telesih omogočajo, da se izkušnje iz prakse prenesejo tudi v **razvoj kulturnih politik**.

II. KAJ LAHKO PRENESEMO V SLOVENIJO?

A. Od »dobre prakse« k slovenskemu modelu

Študijski obisk je pokazal, da v Sloveniji ne potrebujemo nujno nove institucije, ki bi bila neposredna kopija CNCA. Bolj smiselno je razvijati **mrežo obstoječih organizacij in kompetenc**, ki bi skupaj lahko opravljale nekatere funkcije, ki jih v Franciji združuje CNCA.

Pri tem bi bilo smiselno razvijati dve ravni:

Kulturne organizacije: lahko delujejo kot **pobudniki, (ko)producenti, povezovalci, promotorji in laboratoriji za razvoj novih praks**. Skupaj (z mednarodnimi) partnerji in ob možnostih finančne podpore je mogoče razvijati konkretne umetniške, izobraževalne in produkcijske projekte in programe.

Širši sistem: dolgoročno je potrebno vprašanja dostopnosti in profesionalizacije vključiti tudi v kulturne, izobraževalne in druge javne politike, ki jih je nujno razvijati skupaj z vsemi deležniki – kulturnimi organizacijami, zagovorniški organizacijami in umetnicami in umetniki z izkušnjo kroničnega bolezenskega stanja ali hendikepa.

B. Kaj lahko naredijo kulturne organizacije?

1. Dostopnost vključiti v vse faze produkcije

Kulturne organizacije lahko kot prvi korak sistematično pregledamo svoje produkcijske procese in ugotovimo, kako vključujoči in dostopni so produkcijski procesi po posameznih fazah: izbor umetnic in umetnikov; prvi stik;

pogodbe; rezidence; tehnične potrebe; komunikacijo; časovne načrte; gostovanja; dostopnost predstav; delo z občinstvom ...

Cilj ni samo več dostopnih dogodkov, temveč **dostopnejši produkcijski proces**.

2. Umetnice in umetnike z lastno izkušnjo vključiti kot soustvarjalce

Pri prihodnjih programih bi bilo mogoče načrtno vključevati umetnice in umetnike z invalidnostmi kot: izvajalce delavnic; mentorje; umetniške sodelavce; avtorje; kuratorje; svetovalce pri razvoju dostopnosti. To bi predstavljalo pomemben premik od modela »**program za osebe z invalidnostmi**« k modelu »**program, ki nastaja z njihovim znanjem in soustvarjanjem**«.

3. Vzpostaviti pilotni model podpore umetnicam in umetnikom z invalidnostmi

V sodelovanju bi lahko več organizacij lahko razvilo manjši pilotni program, ki bi povezoval: **rezidenco + mentorstvo + produkcijsko podporo + javno predstavitev + mreženje**.

Program bi lahko sprva zajemal eno ali dve umetnici oziroma umetnika ali kolektiv na leto.

Pomembno je, da je program zastavljen in razumljen kot **profesionalna umetniška podpora**.

Za ta korak bi bilo smiselno vzpostaviti mrežo zainteresiranih organizacij, ki jih zanima sodelovanje.

4. Slovenska mreža organizacij

Prvi korak bi lahko bil neformalno povezovanje zainteresiranih organizacij:

- kulturne / umetniške organizacije
- Društvo Asociacija;
- YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa;
- Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije (ZDSSS);
- Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije (ZDGNS);
- večje kulturne institucije;
- CKSG Portorož (in drugi centri za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami)
- umetniške srednje šole
- umetniške akademije;
- KUV mreže;
- organizacije s področja socialnega varstva;
- zdravstvene ustanove;
- organizacije oseb z invalidnostmi ...

Namen začetnega povezovanja ne bi bil takoj ustanoviti nove mreže, temveč **ugotoviti, kdo kaj že počne, katere kompetence obstajajo in kje so največje vrzeli**.

5. Kulturno-umetnostna vzgoja

To je eno od področij, kjer je mogoče dobre prakse CNCA hitro preizkusiti. Pomembno bi bilo pregovoriti, katere prakse v KUV v Sloveniji že obstajajo, ki so vključujoče in v to smer narediti dodatne konkretne korake.

Možni koraki:

- bolj sistematično vključevanje šol za otroke s posebnimi potrebami v programe projekta Regijski centri kulturno-umetnostne vzgoje - **šola v kulturi**;
- razvoj delavnic, ki jih izvajajo umetnice in umetniki z invalidnostmi;
- razvoj umetniških procesov za skupine z različnimi sposobnostmi;

- izmenjava znanja med umetniki, pedagogi in strokovnimi delavci;
- povezovanje KUV z mednarodnimi partnerji;
- razvoj participativnih programov, ki vključujejo več generacij; morda bi bil lahko zanimiv pilotni program po principu Grands Ateliers, v katerem bi skupaj ustvarjale različne skupine – otroci, mladostniki, odrasli, osebe z invalidnostmi in brez njih ter umetnice in umetniki.

6. Deljenje znanja

Eden od konkretnih korakov bi bil izbor najpomembnejših obstoječih gradiv CNCA, Europe Beyond Access in drugih evropskih partnerjev **o dostopnosti in vključujočih umetniških praksah**.

To bi lahko vključevalo:

- smernice za produkcijo;
- priporočila za komunikacijo;
- primere dobrih praks;
- orodja za delo z umetniki;
- gradiva za KUV;
- informacije o profesionalizaciji;
- evropske vire in raziskave.

Takšen nabor znanj in gradiv bi bilo smiselno oblikovati znotraj slovenske mreže zainteresiranih organizacij in jih narediti dostopne za celoten kulturni sektor.

7. Gostovanja, koprodukcije in rezidence

Študijski obisk je vzpostavil številne kontakte z umetnicami, umetniki, producenti in organizacijami. Preko partnerjev mreže **Scènes Inclusives / Inclusive Stages** lahko zainteresirane slovenske kulturne organizacije spoznajo zanimive umetnice in umetnike, s katerimi sodelujejo.

Možnosti sodelovanja so:

- **gostovanja** - vključevanje izbranih predstav in umetnic ter umetnikov v festivalih in drugih programih organizacij
- **koprodukcije** - razvoj projektov, ki nastanejo že od začetka v mednarodnem sodelovanju.
- **rezidence** - povezovanje slovenskih in tujih umetnic ter umetnikov z možnostjo raziskovanja, ustvarjanja in javne predstavitve.

TRI PRIORITETE ZA NASLEDNJE OBDOBJE

V prvi fazi se je morda smiselno odločiti za tri prioritete, ki so izvedljive, nato pa korake skupaj premisliti in razvijati nadaljevanje aktivnosti.

A. Dostopnost kot del produkcije

Najprej pri lastnem delu kulturnih organizacij preveriti, kako dostopnost vključiti v: **načrtovanje → produkcijo → komunikacijo → izvedbo → refleksijo**.

B. Umetniško ustvarjanje in profesionalizacija

Razviti manjši, vendar konkreten model:

rezidenca + mentorstvo + produkcija + javna predstavitev + mreženje.

Pri tem so umetnice in umetniki z invalidnostmi razumljeni kot **profesionalni ustvarjalci**, ne kot ciljna skupina socialnega programa.

C. Kulturno-umetnostna vzgoja

Razviti pilotni program, ki poveže:

umetnike z lastno izkušnjo invalidnosti + šole + KUV + partnerje s področja podpore osebam z invalidnostmi.

ZAKLJUČEK

Študijski obisk CNCA Morlaix je pokazal, da je mogoče vprašanja umetnosti, dostopnosti in hendikepa obravnavati precej širše od zagotavljanja posameznih prilagoditev za občinstvo. Ključni premik je v razumevanju, da morajo biti umetnice in umetniki z invalidnostmi polnopravni del umetniškega ekosistema – kot ustvarjalci, avtorji, izvajalci, mentorji, pedagogi, producenti in sogovorniki.

CNCA je zanimiv prav zato, ker tega ne rešuje z enim programom, ampak gradi celoten ekosistem podpore: od izobraževanja in odkrivanja talentov do rezidenc, produkcije, profesionalizacije, distribucije, raziskovanja, kulturno-umetnostne vzgoje, mreženja in zagovorništva.

Za Slovenijo se kot smiselna kaže pot postopnega razvoja. Kulturne organizacije lahko začnemo pri stvareh, ki jih lahko spremenimo same: pri svojih produkcijskih procesih, programih, rezidencah, komunikaciji in načinu sodelovanja z umetnicami in umetniki.

Drugi korak je povezovanje s partnerji, predvsem z drugimi umetniškimi organizacijami, z organizacijami oseb z hendikepom, kulturnimi ustanovami, KUV mrežami, izobraževalnimi ustanovami ter drugimi zainteresiranimi organizacijami.

Tretji korak pa je dolgoročnejši: na podlagi konkretnih izkušenj in pilotnih projektov razvijati trajnejše modele podpore, medsektorsko sodelovanje in predloge za sistemske spremembe.

Pri tem je pomembno, da ne skušamo prenesti francoskega modela. Bolj smiselno je vzpostaviti slovenski model vključujočega umetniškega ustvarjanja, ki bo izhajal iz lokalnih potreb, obstoječih organizacij in njihovih kompetenc, hkrati pa bo odprt za mednarodno sodelovanje.

Študijski obisk CNCA Morlaix je tako inspiracija za začetek procesa in priložnost, da se iz posameznih dobrih praks razvijejo konkretni slovenski eksperimenti, iz njih nova znanja in nazadnje tudi trajnejše spremembe v načinu, kako kulturni prostor razume umetnost, dostopnost in profesionalno ustvarjanje.

Ljubljana, september 2026

Projekt *Prenos dobrih praks – Bunker & CNCA Morlaix* je financiralo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

